

PROKURATORIA GENERALNA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

ul. Hoża 76/78, 00-682 Warszawa
tel.: (+48) 22 392-31-09; fax: (+48) 22 392-31-20

www.prokuratoria.gov.pl
e-mail: kancelaria@prokuratoria.gov.pl

KR- 48- 18/19/AGO
W/ /19

Warszawa, dnia 4 grudnia 2019 r.

Sąd Najwyższy
Izba Cywilna
Pl. Krasińskich 2/4/6
00-951 Warszawa

Sygn. akt: III CZP 49/19

Stanowisko Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej **w przedmiocie istotnego dla sprawy poglądu**

W związku z przedstawieniem Sądowi Najwyższemu przez Sąd Okręgowy w Szczecinie, postanowieniem z dnia 15 maja 2019 r., sygn. akt II Ca 1207/18, pytań prawnych o treści:

1. Czy wygaśnięcie roszczenia w rozumieniu art. 9 ust. 2c ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. z 1997 r., Nr 121, poz. 770 ze zm.) w brzmieniu nadanym przez art. 3 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2014 r., Nr 4, poz.1924) oznacza wygaśnięcie roszczeń również w stosunku do dłużników rzeczowych?

a w wypadku negatywnej odpowiedzi na powyższe pytanie:

2. czy wniesienie powództwa o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym w trybie art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece wpływa na bieg dziesięcioletniego terminu wygaśnięcia hipoteki wykreślonej bez ważnej podstawy prawnej, wynikającego z art. 95 ustawy o księgach wieczystych i hipotece?,

działając na podstawie art. 15 ustawy z dnia 15 grudnia 2016 r. o Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. poz. 2261) w zw. z art. 63⁵ § 1 k.p.c. i art. 63 k.p.c., przedstawiam poniżej pogląd Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej dotyczący pytania nr 1:

Wygaśnięcie roszczenia w rozumieniu art. 9 ust. 2c ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym w brzmieniu nadanym przez art. 3 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw, oznacza wygaśnięcie roszczeń również w stosunku do dłużników rzeczowych.

Mając na uwadze treść pytań prawnych, przedstawiona odpowiedź wyklucza rozważania na temat zagadnienia drugiego, które stałoby się aktualne, gdyby na pierwsze udzielono negatywnej odpowiedzi.

Na wypadek niepodzielenia powyższego, uprzejmie wnoszę o rozważenie przez Sąd Najwyższy odmowy podjęcia uchwały.

UZASADNIENIE

I.W uzasadnieniu postanowienia z dnia 15 maja 2019 r., Sąd Okręgowy w Szczecinie wskazał, że wyrokiem z dnia 25 kwietnia 2018 r. Sąd Rejonowy oddalił powództwa L.N. przeciwko pozwanym E.S., M.L., Z.G., H.M. i A.M. o uzgodnienie treści ksiąg wieczystych pozwanych z rzeczywistym stanem prawnym przez wpis w nich hipoteki do kwoty 555 534,15 zł i przytoczył następujące ustalenia:

W wyniku rozpoznania wniosku z dnia 8 listopada 2000 r. Sąd Okręgowy w S. postanowieniem z dnia 27 listopada 2000 r w trybie zarządzenia tymczasowego zabezpieczył roszczenie pieniężne L.N. wobec Spółdzielni Mieszkaniowej w M. (dalej: „spółdzielnia”) przez m. in. obciążenie jej udziału w nieruchomości stanowiącej działkę gruntu obj. Kw nr..., oraz nieruchomości stanowiącej działkę gruntu nr.. obj. Kw nr... hipotekami przymusowymi do kwoty 555 534,15 zł z umownymi odsetkami i kosztami procesu. Jednocześnie wyznaczył L.N. 14 dni do wytoczenia powództwa pod rygorem upadku zabezpieczenia. W dniu 15 grudnia 2000r. L.N. wniósł do Sądu Okręgowego pozew przeciwko spółdzielni mieszkaniowej o zapłatę 555 534,15 zł z odsetkami umownymi i kosztami procesu. Powództwo zostało uwzględnione wydanym w dniu 19 lutego 2001 r. w postępowaniu upominawczym nakazem zapłaty, któremu klauzula wykonalności została nadana w dniu 19 kwietnia 2001 r. i ten tytuł wykonawczy doręczono pełnomocnikowi powoda.

Na wniosek L.N. i na podstawie postanowienia Sądu Okręgowego z dnia 27 listopada 2000 r. w księgach wieczystych wpisana została hipoteka na udziale spółdzielni w wysokości 555 534,15 zł z odsetkami umownymi. Spółdzielnia mieszkaniowa urządziła dla wyodrębnionych lokali w budynku położonym na działkach nr... i ... oddzielne księgi wieczyste i jednocześnie przy odłączaniu każdego lokalu z księgi gruntowej sąd wieczystoksięgowy dokonał z urzędu przeniesienia wpisów obciążenia z księgi gruntowej do nowych, utworzonych ksiąg wieczystych dla lokali, w wyniku czego nowy wpis obciążał udział w nabywanych przez nowych właścicieli udziałach w działce.

Na wniosek spółdzielni, postanowieniem z dnia 28 września 2007 r. Sąd Okręgowy uchylił postanowienie z dnia 27 listopada 2000 r. stwierdzając, że L.N. nie dotrzymał wyznaczonego terminu do wytoczenia powództwa, wobec czego zabezpieczenie upadło. Na podstawie tego postanowienia Sąd Rejonowy wykreślił w dniu 25 lutego 2008 r. wpis hipoteki w kwocie 555 534.15 zł ustanowionej na rzecz L.N. z księgi wieczystej spółdzielni i wpis hipoteki z ksiąg wieczystych założonych dla lokali pozwanych. Postanowieniem z dnia 31 października 2008 r. Sąd Apelacyjny na podstawie art. 359 § 1 k.p.c. uchylił postanowienie Sądu Okręgowego z dnia 28 września 2007 r. stwierdzając, że ustalenie jakoby powód nie wytoczył powództwa w terminie 14 dni - było błędne. Zostało ono wytoczone w terminie i powód w tym procesie uzyskał nakaz zapłaty.

Decyzją z dnia 31 sierpnia 2016 r., Starosta K... stwierdził nabycie z dniem 1 stycznia 2016 r. przez Skarb Państwa nieodpłatnie, z mocy prawa, mienia pozostałego po wykreślonym z Krajowego Rejestru Sądowego podmiocie - Spółdzielni Mieszkaniowej w Ś... własności nieruchomości w M..., udziału w działce zabudowanej nr.. obj. księgą wieczystą nr., oraz udziału w działce niezabudowanej nr... obj. księgą wieczystą nr... Decyzja została wydana na podstawie art. 9 ust. 2b i 2i ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym (dalej: „p.w.u. o KRS”).

Prawomocnym postanowieniem z dnia 8 grudnia 2017 r. Sąd Okręgowy oddalił wniosek powoda o nadanie klauzuli wykonalności nakazowi zapłaty z dnia 20 lutego 2001 r. przeciwko Skarbowi Państwa – Staroście K. przyjmując, że wierzytelność stwierdzona tym tytułem wygasła z dniem 1 stycznia 2017 r. i tym samym nie może być dochodzona.

Sąd Okręgowy, który przedstawił wymienione na wstępie zagadnienia prawne, w rozważaniach przytaczając treść art. 10 ust. 1 u.k.w.h. i 95 u.k.w.h. wywiódł, że ustawodawca właśnie w celu ochrony interesów wierzyciela hipotecznego przewidział, że jeżeli hipoteka została wykreślona bez ważnej podstawy prawnej, to hipoteka wygasa *ex lege* dopiero po upływie 10 lat od wykreślenia. Następnie, odwołując się do ustaleń stwierdził, że hipoteki wpisane na rzecz powoda jako wierzyciela hipotecznego zostały wykreślone bez ważnej podstawy prawnej. Zważywszy, że hipoteki te zostały wykreślone postanowieniami Sądu Rejonowego z dnia 25 lutego 2008 r., przyjął, iż przewidziany w art. 95 u.k.w.h. termin liczony od dnia wykreślenia hipotek upłynął, a zatem przedmiotowe hipoteki wygasły; co świadczyć może, że nie istnieje niezgodność między stanem ujawnionym w księgach wieczystych, a rzeczywistym stanem prawnym.

Sąd Okręgowy, bez szczegółowych ustaleń faktycznych w tej materii wywiódł, że przed upływem terminu przewidzianego w art. 95 u.k.w.h. powód wytoczył powództwo o uzgodnienie treści ksiąg wieczystych z rzeczywistym stanem prawnym i w konsekwencji powstała wątpliwość, jaki wpływ na bieg dziesięcioletniego terminu miał ten fakt. Oceniał, że jest to termin prekluzyjny i zasadniczo nie stosuje się tutaj w drodze analogii przepisów o przerwie i zawieszeniu terminu przedawnienia (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2017 r., III CZP 98/16, OSNC 2017, nr 10 poz. 109).

Niemniej zwrócił uwagę, że w literaturze funkcjonuje pogląd, iż należy uczynić tu wyjątek między innymi do wytoczenia przez wierzyciela hipotecznego powództwa wynikającego z art. 10 u.k.w.h. i przyjąć, że czynność taka przerywa bieg terminu określonego w art. 95 u.k.w.h. (art. 123 § 1 pkt 1 k.c. *per analogiam*), gdyż wierzyciel nie może ponosić ujemnych konsekwencji ewentualnego przedłużania się postępowania sądowego. Wyraził

pogląd, że stanowisko to musi budzić wątpliwości, skoro terminy zawite mają charakter *iuris stricte* i w związku z tym muszą być stosowane ściśle, a zatem upływ terminu prekluzyjnego, pozbawia uprawnionego przysługującego mu prawa (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2013 r., III CZP 2/13, OSNC 2014, nr 2, poz. 10, uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 16 września 1993 r., III CZP 125/93, OSNC 1994, nr 4, poz. 75, wyrok składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 1991 r., III CRN500/90, OSNCP 1992, nr 7-8, poz. 137 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 maja 2016 r., I CSK 304/15, niepubl.).

Następnie Sąd Okręgowy w Szczecinie szeroko przedstawił judykaturę dotyczącą złagodzenia 6-miesięcznego terminu prekluzyjnego przewidzianego w art. 1015 § 1 k.c., a także pogląd przyjęty w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2018 r., III CZP 102/17 (LEX nr 2488790), że przy tym prekluzyjnym terminie należy sięgać do innych przepisów, które dopuszczają wydłużenie terminu zawitego, a konkretnie do art. 1017 k.c.

Sąd ten uznał, że skoro takiej konstrukcji – wobec braku podobnego przepisu – nie można zastosować do terminu zawartego w art. 95 u.k.w.h., to mogłyby być zastosowane *per analogiam* przepisy dotyczące przerwania i zawieszenia biegu terminu przedawnienia, gdyby się miało okazać, że z przyczyn niezależnych od wierzyciela doszło do upływu dziesięcioletniego terminu i wygaśnięcia hipoteki, pomimo podjęcia w odpowiednim czasie akcji w postaci wytoczenia powództwa.

Nawiązując do zagadnienia pierwszego, zwrócił uwagę, że roszczenie zabezpieczone hipoteką łączną przysługiwało przeciwko spółdzielni mieszkaniowej wpisanej do rejestru sądowego, który to wpis zgodnie z art. 9 ust. 2 p.w.u. o KRS zachował moc do czasu rejestracji w Krajowym Rejestrze Sądowym, nie dłużej jednak niż do 31 grudnia 2015 r. Skoro jednak spółdzielnia nie została do tego dnia wpisana do Krajowego Rejestru Sądowego, to z dniem 1 stycznia 2016 r. jest uznana za wykreśloną z rejestru zgodnie z unormowaniem zawartym w art. 9 ust 2a p.w.u. o KRS.

W rezultacie Sąd Okręgowy ocenił, że skoro dłużnik osobisty, czyli spółdzielnia, w stosunku do którego powodowi przysługiwała wierzytelność - przestał istnieć, to w stosunku do tego podmiotu musiałaby wygasnąć także ta wierzytelność. Zauważył jednak, że ustawodawca przewidział w art. 9 ust. 2b p.w.u. o KRS, że z dniem 1 stycznia 2016 r. Skarb Państwa nabył nieodpłatnie z mocy prawa mienie wykreślonej spółdzielni i ponosi odpowiedzialność z nabytego mienia za zobowiązania spółdzielni. Jednocześnie w art. 9 ust. 2c, unormował, że roszczenia wierzycieli takich podmiotów wygasają, jeżeli nie będą dochodzone przeciwko Skarbowi Państwa w terminie roku od chwili nabycia mienia przez Skarb Państwa. Jeżeli natomiast wierzyciel uzyskał tytuł egzekucyjny przeciwko takiemu podmiotowi, roszczenie stwierdzone w tym tytule wygasa w przypadku, gdy wierzyciel nie złoży wniosku o wszczęcie egzekucji w terminie roku od chwili nabycia mienia przez Skarb Państwa.

Sąd Okręgowy zauważył, że skoro nie zastrzeżono w tym unormowaniu, iż skutek ten dotyczyć ma tylko wierzytelności przysługującej wierzycielowi w stosunku do Skarbu Państwa, to należałoby przyjąć w świetle wykładni językowej, że wierzytelność przysługująca powodowi – jako, że nie zostało w terminie do dnia 1 stycznia 2017 r. wszczęte postępowanie egzekucyjne przeciwko Skarbowi Państwa - wygasła również w stosunku do dłużników hipotecznych, a zatem, iż aktualnie nie istnieje niezgodność stanu ujawnionego w księgach wieczystych z rzeczywistym stanem prawnym.

Uznał jednak, że takie rozwiązanie musi budzić wątpliwości, gdyż stawiałoby to wierzyciela w dalece niekorzystnej sytuacji. Jego zdaniem nie taki jednak cel przyświecał ustawodawcy, gdy wprowadzał do porządku prawnego regulacje zawarte w art. 9 ust. 2c p.w.u. o KRS. Chodziło tu bowiem o uregulowanie sytuacji na linii wierzyciel- Skarb Państwa z tytułu wierzytelności związanej z przejętym mieniem; brak byłoby wobec tego uzasadnienia dla przyjęcia tezy o wygaśnięciu wierzytelności w stosunku do dłużników rzeczowych. Sąd Okręgowy odwołał się przy tym do rozwiązania przyjętego w prawie wekslowym. Wyraził stanowisko, że ze względów funkcjonalnych trzeba przyjąć, iż chociaż wierzytelność w stosunku do dłużnika głównego wygasła, roszczenie powoda zabezpieczone hipoteką nie wygasło w stosunku do pozwanych jako dłużników rzeczowych.

II. Uprzejmie przedstawiam stanowisko Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej dotyczące wykładni art. 9 ust. 2c p.w.u. o KRS.

Na wstępie należy podkreślić, że Sąd Najwyższy w składach powiększonych wypowiedział istotne uwagi dotyczące samej interpretacji prawa. Wyraźnie stwierdził, że na czoło wysuwa się powszechnie akceptowana w orzecznictwie i w piśmiennictwie zasada pierwszeństwa wykładni językowej i subsydiarności wykładni systemowej i funkcjonalnej. Metoda językowa dopuszcza odstępstwa od jej zastosowania tylko wtedy, gdy prowadzi do absurdu albo do rażąco niesprawiedliwych lub irracjonalnych konsekwencji.

Nie ma w szczególności konieczności potrzeby sięgania po argumenty celowościowe wtedy, gdy już po zastosowaniu reguł znaczeniowych albo metody językowej i dyrektyw systemowych uda się osiągnąć właściwy wynik wykładni, to jest ustalić pozbawione cech niedorzeczności znaczenie interpretowanej normy (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 1 marca 2007 r., III CZP 94/06, OSNC 2007, nr 7-8, poz. 95 i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 1998 r., I CKN 664/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 7). Innymi słowy, odstępstwo od sensu wynikającego z brzmienia przepisu mogą uzasadniać tylko wyjątkowo szczególnie istotne i doniosłe racje prawne, społeczne, ekonomiczne lub moralne (uzasadnienie uchwały Pełnego Składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 14 października 2004 r., III CZP 37/04 OSNC 2005, nr 3, poz. 42. Podobnie wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 lipca 2004 r., V CK 21/04, OSNC 2005, nr 7-8, poz. 137, i uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 lipca 2005 r., I KZP 18/05, OSNKW 2005, nr 9, poz. 74).

Choć więc wykładnia powinna uwzględniać takie odczytanie przepisu, które pozwoli na uznanie, że realizuje on społeczne oczekiwania i pozostaje w zgodności z Konstytucją, to jednak w drodze interpretacji nie można nadawać mu innego znaczenia niż to, na które wskazuje jego treść, a za odmiennym rozumieniem nie przemawiają inne metody (uzasadnienie uchwały pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2006 r., III CZP 84/05, OSNC 2006, nr 7-8, poz. 114).

Zastosowanie wykładni odbiegającej od znaczenia językowego przepisu może być tylko wyjątkowo uzasadnione z tego względu, że adresaci norm prawnych mają prawo oczekiwać, iż ustawodawca wyraził w akcie normatywnym takie „powinne” ich zachowanie, jakie wynika z jego treści, a nie to, co chciał uczynić, albo uczyniłby, gdyby znał nowe lub inne okoliczności. Odstępstwo od brzmienia przepisu z naruszeniem powszechnie akceptowanych reguł jest wykładnią prawotwórczą, a więc niedopuszczalną ze względu na zakaz tworzenia prawa przez sądy.

Teoretycznie więc zakładając, że sporne hipoteki w dniu 1 stycznia 2016 r., tj. w chwili utraty bytu prawnego spółdzielni - istniały (choć - jak wynika z przedstawionego stanu faktycznego - z mocy prawa już wygasły wcześniej; uzyskanie tytułu egzekucyjnego powodowało bowiem *ex lege* upadek wcześniejszego postanowienia zabezpieczającego), z tym dniem mienie spółdzielni nabył nieodpłatnie Skarb Państwa. Nabył więc je w takim stanie, w jakim się wtedy znajdowało, a więc jeżeli własność nieruchomości byłaby obciążona hipoteką, tj. prawem rzeczowym ograniczonym, czyli skutecznym *erga omnes*, to z tym obciążeniem (zdanie pierwsze art. 9 ust. 2b p.w.u. o KRS). Skarb Państwa może ponosić jednak odpowiedzialność tylko z nabytego mienia za zobowiązania spółdzielni wobec innych podmiotów (zdanie drugie tego przepisu), a więc także za wierzytelności zabezpieczone hipoteką na tym mieniu.

Odpowiedzialność tą jednak ogranicza w sposób zasadniczy art. 9 ust. 2c p.w.u. o KRS. Z jego brzmienia wynika, że roszczenia wierzycieli spółdzielni wygasły (więc te także wynikające z wierzytelności zabezpieczonych hipotekami), jeżeli nie były dochodzone przeciwko Skarbowi Państwa w terminie roku od chwili jego nabycia z mocy art. 9 ust. 2b p.w.u. o KRS.

Z uzasadnienia postanowienia Sądu Okręgowego przedstawiającego zagadnienie można wywieść, że powód w terminie pomiędzy 1 stycznia 2016 r. a 1 stycznia 2017 r. przeciwko Skarbowi Państwa roszczeń tych nie dochodził. Z końcowego natomiast fragmentu art. 9 ust. 2c p.w.u. o KRS wynika dalsza norma stanowiąca, że jeżeli przed nabyciem mienia przez Skarb Państwa wierzyciel (czyli w sprawie powód) uzyskał tytuł egzekucyjny (w tym wypadku nakaz zapłaty z dnia 19 lutego 2001 r.) przeciwko spółdzielni, roszczenie stwierdzone w tytule wygasa w przypadku, gdy wierzyciel nie złoży wniosku o wszczęcie egzekucji w terminie roku od chwili nabycia mienia przez Skarb Państwa. Skoro więc roszczenie zostało zasądzone nakazem zapłaty z dnia 19 lutego 2001 r. na rzecz powoda od nieistniejącej już obecnie spółdzielni w kwocie 555.534,15 zł, któremu została nadana klauzula wykonalności w dniu 19 kwietnia 2001r. i zabezpieczone jeszcze przed wytoczeniem tego powództwa spornymi hipotekami na nieruchomościach istniejącego wtedy tego podmiotu, to - aby mógł on wszcząć egzekucję na podstawie tego tytułu - musiałby uzyskać klauzulę wykonalności przeciwko Skarbowi Państwa z zastrzeżeniem, że odpowiada on tylko nabytym mieniem (art. 9 ust. 2 e p.w.u. o KRS w zw. z art. 792 k.p.c.). Sąd Okręgowy w postanowieniu z dnia 15 maja 2019 r. ustalił, że powód nie uzyskał takiej klauzuli wykonalności, skoro taki wniosek powoda został oddalony postanowieniem z dnia 8 grudnia 2017 r. Nie został więc zachowany także drugi zawarty w tym przepisie termin prekluzyjny.

W świetle reguł znaczeniowych języka nie może budzić wątpliwości, że treść art. 9 ust. 2c p.w.u. o KRS, przesądza, iż są to terminy zawite, których upływ skutkuje utratą uprawnień. Niewątpliwie więc wygasła sporna wierzytelność hipoteczna w kwocie 555 534,15 zł, i gdyby jeszcze w 2016 r. istniała hipoteka na nieruchomościach byłej spółdzielni (w ocenie Prokuraturii Generalnej wygasła z chwilą uzyskania tytułu egzekucyjnego przez powoda w 2001 r.), nabytych *ex lege* przez Skarb Państwa na podstawie art. 9 ust. 2b p.w.u. o KRS, to wygasłaby także na podstawie art. 94 u.k.w.h. (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2008 r., III CSK 112/08, LEX nr 658199 i z dnia 10 lutego 2012 r., II CSK 325/11, LEX nr 1147745).

Wpisana w księgach wieczystych na nieruchomościach spółdzielni - na podstawie zarządzenia tymczasowego z dnia 27 listopada 2000 r. - hipoteka zabezpieczająca wierzytelność pieniężną powoda w kwocie 555 534,15 zł z umownymi odsetkami i kosztami procesu była hipoteką przymusową (art. 109 ust. 1 u.k.w.h.). Ze względu na to, że w uzasadnieniu

postanowienia przedstawiającego zagadnienia prawne brak danych na ten temat, nie można jednoznacznie stwierdzić, kiedy po jej wpisaniu w księdze wieczystej spółdzielni prowadzonej dla nieruchomości zabudowanej budynkiem wielomieszkańciowym został wyodrębniony pierwszy lokal stanowiący odrębną własność, w którego księdze wieczystej zostało ujawnione to współobciążenie, i tym samym powstałaby hipoteka łączna. Jeśli jednak wziąć pod uwagę, że nakaz zapłaty obejmujący kwotę 555.534,15 zł zapadł już w dniu 19 lutego 2001 r. i w dniu 19 kwietnia 2001 r. nadano mu klauzulę wykonalności, to przy przyjęciu poglądu, że zabezpieczenie *ex lege* w tamtym czasie upadało z chwilą uzyskania przez wierzyciela hipotecznego tytułu wykonawczego, można założyć, że do upadku zabezpieczenia takie wyodrębnienie nie miało miejsca. Tym samym wpisy hipotek w księgach lokalowych pozwanych od samego początku były bezpodstawne, gdyż już wcześniej hipoteka na nieruchomości spółdzielczej wygasła w wyniku upadku zabezpieczenia z mocy samego prawa.

Jeżeli nawet Sąd Najwyższy nie uznałby tego poglądu za trafny i powstałaby na nieruchomościach lokalowych pozwanych hipoteka łączna (art. 76 ust. 1 u.k.w.h.), to Prokuratoria Generalna i tak reprezentuje stanowisko, że obecnie już nie istnieje. Jak wiadomo w razie podziału nieruchomości obciąża ona wszystkie utworzone nieruchomości i zabezpiecza niezmiennie te same wierzytelności (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 lutego 2016 r., V CSK 375/15, Legalis). Jest jedną hipoteką obciążającą kilka przedmiotów (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 1994, III CZP 85/94, OSNC 1995, nr 1, poz. 3). Umożliwia ona wierzycielowi dochodzenie zaspokojenia zabezpieczonej wierzytelności w całości lub części z każdej nieruchomości z osobna, z niektórych z nich lub ze wszystkich łącznie. Zgodnie jednak z art. 94 u.k.w.h. każda w zasadzie hipoteka istnieje do czasu wygaśnięcia wierzytelności nią zabezpieczonej. Skoro - jak wynika z powyższych uwag, na podstawie art. 9 ust. 2c p.w.u. o KRS - ze względu na upływ terminów zawitych w nim zawartych wygasła sporna wierzytelność hipoteczna w kwocie 555.534,15 zł, to gdyby jeszcze istniała hipoteka z końcem 2016 r. także na nieruchomościach lokalowych pozwanych, wygasłaby na tej podstawie prawnej.

Ze względu na to, że terminy zawite zawarte w art. 9 ust. 2c p.w.u. o KRS są stosunkowo krótkie i ich upływ wywołuje dotkliwe skutki prawne, były podniesione zarzuty co do ich konstytucyjności i zgodności z prawem międzynarodowym. Zostały one trafnie - w ocenie Prokuratorii Generalnej - zbadane w sądownictwie administracyjnym. Wyjaśniono w nim, że regulacja wprowadzona art. 3 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2014 r. poz. 1924) umożliwiająca sądowi rejestrowemu rozwiązanie i wykreślenie z rejestru tzw. "martwych podmiotów" nie budzi zastrzeżeń. Ustawodawca uznał bowiem, że po 13 latach funkcjonowania KRS ustawodawca musiał zareagować w stosunku do znacznej liczby podmiotów, które nie wykazują żadnej aktywności, nie wykonują obowiązków rejestrowych (w tym nie składają sprawozdań finansowych), nie prowadzą działalności i nie posiadają majątku. Było to przyczyną wprowadzenia regulacji zawartej w art. 9 ust. 2 p.w.u. o KRS, zgodnie z którą dotychczasowe wpisy w rejestrach sądowych zachowują moc do czasu rejestracji, nie dłużej jednak niż do dnia 31 grudnia 2015 r.

Powyższe regulacje wprowadzono, albowiem wobec nieprzerejestrowanych podmiotów nie były realizowane przepisy art. 2 i art. 3 dyrektywy 2009/101/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 września 2009 r. w sprawie koordynacji gwarancji, jakie są wymagane w państwach członkowskich od spółek w rozumieniu art. 48 akapit drugi Traktatu, w celu

uzyskania ich równoważności, dla zapewnienia ochrony interesów zarówno współników, jak i osób trzecich (Dz.U.U.E.L2009.258.11). Unormowanie zawarta w art. 9 ust. 2b p.w.u. o KRS miało na celu usunięcie stanu niepewności co do losów prawnych mienia pozostawionego przez podmioty, które przestały istnieć (przed powstaniem mienia niczyjego). Okres ponad 13 lat - liczony od wejścia w życie ustawy o KRS - stwarzał dostateczne możliwości złożenia wniosku o wpis podmiotu do KRS przy zachowaniu minimum staranności ze strony zainteresowanych podmiotów. W rezultacie w orzecznictwie administracyjnym trafnie zwrócono uwagę, że obowiązujące regulacje prawa krajowego i unijnego nie dają podstaw do tego, aby funkcjonowały w obrocie podmioty nieprzerejestrowane do KRS. Wygaszenie podmiotów nieprzerejestrowanych skutkuje tym, że ich mienie nabywa nieodpłatnie z mocy prawa Skarb Państwa. Należy też zauważyć, że regulacje zawarte w art. 9 ust. 2b p.w.u o KRS umożliwiają zabezpieczenie roszczeń wierzycieli podmiotów nieprzerejestrowanych do Krajowego Rejestru Sądowego z mienia tych podmiotów nabytych przez Skarb Państwa, zapewniając pewność i bezpieczeństwo obrotu (por. wyroki Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego Poznaniu z dnia 18 października 2017 r, II SA/PO 463/17, LEX nr 2444437 i w Warszawie z dnia 10 stycznia 2017 r., I SA/WA 974/16, LEX nr 2241991).

Brak również podstaw - w ocenie Prokuraturii Generalnej - do podjęcia uzasadnionej próby zastosowania do terminów zawartych w art. 9 ust. 2c p.w.u. o KRS - na zasadzie analogii - przepisów o przerwie i zawieszeniu terminów przedawnienia. Ten zabieg byłby możliwy jedynie w razie jednoznacznego stwierdzenia występowania luki w prawie, a co za tym idzie - potrzeby jej wypełnienia. Sytuacja taka jednak nie występuje w tym wypadku. Zawarta w art. 9 p.w.u. o KRS regulacja jest kompletna i nie pozwala na posłużenie się analogią. W każdym razie powód nawet nie podnosił, aby w toku biegu terminów zawitych przewidzianych w art. 9 ust. 2c p.w.u. o KRS podjął czynności, które mogłyby być zakwalifikowane jako przerywające bieg przedawnienia.

III. Na wypadek niepodzielenia powyższego, uprzejmie przedstawiam stanowisko Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej dotyczące wniosku o odmowę podjęcia uchwały.

Zgodnie z art. 390 § 1 zd. 1 k.p.c., jeżeli przy rozpoznawaniu apelacji powstanie zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, sąd może przedstawić to zagadnienie do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu, odraczając rozpoznanie sprawy. Zawarte w przytoczonym przepisie wymagania, którym powinno odpowiadać zagadnienie prawne zostały dookreślone w judykaturze. Przede wszystkim musi budzić ono poważne wątpliwości, bowiem zwykle wątpliwości sąd drugiej instancji obowiązany jest rozwiązywać we własnym zakresie, i jego rozstrzygnięcie jest niezbędne dla rozstrzygnięcia sprawy (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 października 2005 r., III CZP 68/05, niepublikowane). Przedstawienie zagadnienia jest niedopuszczalne, gdy stanowisko sądu drugiej instancji jest pozbawione poważnych wątpliwości, a sądowi „pytającemu” w istocie nie chodzi o ich wyjaśnienie, lecz o nadanie legitymacji zaprezentowanemu pogładowi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2006 r., II UZP 6/06, niepublikowane).

Poza tym, w judykaturze wyjaśniono, że podstawowym warunkiem zwrócenia się do Sądu Najwyższego na podstawie art. 390 k.p.c. jest to, aby sąd, który przedstawia określone zagadnienie prawne wyraźnie wskazał, że istnieją argumenty przemawiające za każdym z możliwych rozwiązań. Jeżeli natomiast ich brak, to nie ma podstaw do udzielenia odpowiedzi.

Celem przedstawienia zagadnienia prawnego nie jest bowiem to, aby Sąd Najwyższy wspierał zaprezentowane w nim stanowisko (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2006 r., III CZP 1/06, niepublikowane). Przedstawione wątpliwości należy sformułować i umotywić w sposób usprawiedliwiający wahania sądu w opowiedzeniu się za określoną koncepcją prawną spośród mogących wchodzić w rachubę różnych rozwiązań (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2005 r., III CZP 97/05, niepublikowane).

Sąd przedstawiający do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne powinien więc uzasadnić, na czym polegają jego wątpliwości i dlaczego uważa je za poważne oraz wykazać, że pozostają w związku przyczynowym z rozstrzygnięciem sprawy. Podkreślić należy, że muszą to być własne poglądy sądu i nie jest więc wystarczające ograniczenie się do zaprezentowania polemiki ze stanowiskiem sądu pierwszej instancji, czy też stron postępowania (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 27 maja 2010 r., III CZP 32/10, z dnia 29 października 2009 r., III CZP 79/09, z dnia 24 lutego 2009 r., III CZP 144/08, i z dnia 14 grudnia 2007 r., III CZP 116/07, niepublikowane).

Rolą Sądu Najwyższego nie jest rekonstrukcja wątpliwości, jaką ma sąd odwoławczy przedstawiający je do rozstrzygnięcia. To sąd występujący z zagadnieniem prawnym powinien jednoznacznie sformułować swoją wątpliwość oraz uzasadnić jej źródło i możliwe sposoby rozstrzygnięcia (por. np. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 2009 r., III CZP 35/09, OSNC 2010, nr 2, poz. 23; postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 17 maja 2007 r., III CZP 45/07, OSNC 2008, nr C, poz. 60; z dnia 25 października 2006 r., III CZP 73/06, LEX Polonica nr 419207; postanowienie 7 sędziów z dnia 24 lutego 2006 r., III CZP 91/05, LEX Polonica nr 401038; postanowienia: Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 2004 r., II PZP 5/04, Lex Polonica nr 366583; z dnia 13 grudnia 2005 r., II UZP 14/05, OSNP 2006, nr 17-18).

Dodać należy, że podstawą odmowy podjęcia uchwały może być już tylko brak spójności między sentencją postanowienia o przedstawieniu zagadnienia prawnego i jego uzasadnieniem (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 27 maja 2010 r., III CZP 24/10, LEX Polonica nr 2299609 i z dnia 29.11.2005 r., III CZP 102/05, LEX Polonica nr 393241).

W ocenie Prokuraturii Generalnej wymaganiom tym nie sprostały do końca ani sformułowane zagadnienia, ani też ich uzasadnienie zawarte w postanowieniu z dnia 15 maja 2019 r. Sąd Okręgowy w zasadzie przeoczył, że powód żądał już wcześniej zasądzenia na jego rzecz od Skarbu Państwa – Prezesa Sądu Okręgowego w Sz. odszkodowania z tytułu poniesionej szkody związanej z wydaniem niezgodnego z prawem orzeczenia Sądu Okręgowego w Sz. z dnia 28 września 2007 r., na podstawie którego uchylone zostało postanowienie tegoż Sądu z dnia 27 listopada 2000 r. w przedmiocie ustanowienia hipoteki przymusowej do kwoty 555.534,15 zł. W konsekwencji tego Sąd Rejonowy postanowieniami z dnia 26 i 27 lutego 2008r. dokonał wykreślenia hipotek przymusowych w kwocie 555.534,15 zł z ksiąg wieczystych. W sprawie tej dwukrotnie orzekał Sąd Okręgowy i trzykrotnie Sąd Apelacyjny, przy czym pierwszy wyrok Sądu Apelacyjnego został uchylony wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 21 marca 2013 r., II CSK 420/12 (LEX nr 1341661). Ostatecznie wyrokiem z dnia 31 marca 2015 r., I C 1187/13 Sąd Okręgowy oddalił to powództwo, a apelacja powoda od tego wyroku została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 29 października 2015 r., IACa 567/15 (LEX nr 2009625).

Przedstawione przez Sąd Okręgowy kwestie były częściowo rozważane w tych orzeczeniach oraz poczynione były ustalenia istotne dla wielkości wierzytelności hipotecznej (por. art. 94 u.k.w.h.). W wyroku z dnia 31 marca 2015 r. Sąd Okręgowy między innymi ustalił,

że powód na podstawie tytułu zabezpieczającego nie wszczął egzekucji w stosunku do swoich dłużników rzeczowych (w stosunku do osobistego dłużnika – spółdzielni wszczął egzekucję w 2001 r.), jakimi są właściciele nieruchomości współobciążonych przez wiele lat, bo aż do czasu uchylecia postanowienia zabezpieczającego, a dokładniej dopiero w maju 2011 r., złożył wnioski egzekucyjne.

Postanowieniem z dnia 13 czerwca 2011 r. Komornik Sądowy oddalił wniosek powoda z dnia 26 maja 2011 r. o wszczęcie i prowadzenie egzekucji z siedmiu nieruchomości lokalowych, a postanowieniem z dnia 14 lipca 2011 r. oddalił wniosek o wszczęcie i prowadzenie egzekucji z ośmiu nieruchomości lokalowych. Z kolei, postanowieniem z dnia 12 lipca 2011 r. oddalił wniosek powoda z dnia 4 lipca 2011 r. o wszczęcie i prowadzenie egzekucji z czternastu nieruchomości lokalowych. W uzasadnieniu postanowień wskazano, że w dziele II ksiąg wieczystych przedmiotowych nieruchomości wpisane są osoby trzecie nie zaś dłużnik, przeciwko któremu egzekucja jest skierowana. Wskazał też, że hipoteka łączna, na którą powoływał się wierzyciel w wniosku egzekucyjnym istotnie obciążała lokale, jednakże - jak wynika z ksiąg wieczystych - została ona z urzędu wykreślona na podstawie postanowienia Sądu Okręgowego w sprawie o sygn. akt I Co 206/00 z dnia 28 września 2007 r.

Powód od roku 2000 prowadził rozmowy zarówno ze spółdzielnią mieszkaniową, jak i w późniejszym czasie - po wpisaniu hipoteki łącznej także na nieruchomości lokalowe - z dłużnikami rzeczowymi. Część dłużników zgodziła się spłacić swój dług hipoteczny wobec powoda chociażby w części, w zamian za wyrażenie zgody na wykreślenie hipotek obciążających ich nieruchomości nabyte od spółdzielni. Dłużnicy hipoteczni: P. i T. K.- w kwocie 37.000 zł w dniu 23 lipca 2002 r., A. S. w kwocie 5.565 zł w miesiącu lutym 2003 r., E. i W. Ż. w kwocie 11.200 zł w dniu 3 lipca 2003 r., B. B. (1) w kwocie 13.000 zł w dniu 9 lipca 2002 r., P. K. (1) w kwocie 23.000 zł - częściowo spłacili swój dług wobec powoda. Ponadto spółka z o.o. PPU...w S. w wyniku ugody pozasądowej zawartej w dniu 21 stycznia 2010 r. zapłaciła do rąk powoda kwotę 50.000 zł. Łączna kwota świadczeń, jakie powód otrzymał od dłużników hipotecznych wyniosła 139.765 zł. Powód wyraził zgodę na wykreślenie hipotek łącznych poprzez wykreślenie hipotek z nieruchomości z KW...oraz KW (...) nieruchomości lokalowych: lokalu mieszkalnego oznaczonego numerem ewidencyjny (...), o pow. 41,80 m².

Pismem z dnia 9 lipca 2012 r. powód L. N. - wobec dokonania wpłaty kwoty 11.200 zł złożył oświadczenie o wyrażeniu zgody odnośnie wpisów dokonanych na mocy postanowienia Sądu Okręgowego w S. z dnia 27 listopada 2000 r.: w dziale IV KW numer (...) hipoteki przymusowej w wysokości 555.534,15 zł na udziale SM (...) w M. na rzecz L. N. wraz z umownymi odsetkami w wysokości 3% w stosunku miesięcznym od dnia dokonania wpłaty do dnia zapłaty w kosztami procesu, w dziale IV KW nr (...) hipoteki przymusowej w wysokości 555.534,15 zł na udziale SM (...) w M. na rzecz L. N. wraz z umownymi odsetkami w wysokości 3% w stosunku miesięcznym od dnia dokonania wpłaty do dnia zapłaty i kosztami procesu - na zwolnienie z hipotek łącznych oraz wykreślenie powyższych hipotek z nieruchomości lokalowej nr (...) w segmencie (...), położonym na III kondygnacji (II piętro) o pow. 32 m², położonego w M. przy ul. (...), która zostanie wyodrębniona z ww. ksiąg wieczystych i po wyodrębnieniu miała stanowić własność dłużnika hipotecznego i E. i M. Ż. i W. Ż. wraz z udziałem 62/10000 w części we współwłasności budynku i gruntu.

Sąd Najwyższy w powołanym wyżej wyroku z dnia 21 marca 2013 r., II CSK 420/12 wyjaśnił, że wygaśnięcie hipotek przymusowych wpisanych w księgach wieczystych na rzecz wierzyciela na podstawie postanowienia zabezpieczającego (poprzednio zarządzenia

tymczasowego) roszczenie w sytuacji określonej w art. 733 (poprzednio art. 734) k.p.c. nie jest następstwem wydania postanowienia sądu na podstawie art. 742 § 1 k.p.c. uchylającego postanowienie o zabezpieczeniu, lecz następstwem upadku zabezpieczenia z mocy prawa. W konsekwencji, postanowienie sądu uchylające postanowienie zabezpieczające oparte na mylnym założeniu, że zabezpieczenie upadło w myśl art. 733 (poprzednio art. 734) k.p.c., nie niweczy udzielonego zabezpieczenia, jeżeli rzeczywiście nie wystąpiły przesłanki określone w tym przepisie skutkujące upadkiem zabezpieczenia. W takim przypadku, wykreślenie hipotek, aczkolwiek dokonane na podstawie formalnie właściwego dokumentu w postaci postanowienia sądu uchylającego postanowienie zabezpieczające, jest dokonane bez ważnej podstawy materialnoprawnej w postaci upadku zabezpieczenia.

Sąd Najwyższy jednocześnie wskazał, że dla rozstrzygnięcia nie pozbawiona znaczenia była okoliczność ewentualnej utraty *ex lege* mocy tytułu zabezpieczającego na skutek uzyskania przez powoda - jako wierzyciela - tytułu egzekucyjnego. Jeżeli bowiem z mocy prawa nastąpiłby upadek zabezpieczenia, to orzeczenie uchylające postanowienie zabezpieczające z tej przyczyny ma wyłącznie charakter deklaratoryjny, w istocie bowiem potwierdza jedynie skutek, który wystąpił z mocy prawa. W takiej sytuacji, o ile miałyby ona rzeczywiście miejsce, późniejsze nawet błędne uchylene postanowienia zabezpieczającego, nie miałyby żadnego wpływu na powstanie skutku upadku zabezpieczenia.

Prokuratoria Generalna popiera ten pogląd przyjmowany dość licznie w piśmiennictwie prawniczym i orzecznictwie przed wejściem w życie (w dniu 5 lutego 2005 r.) ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 172, poz. 1804), że uzyskanie tytułu egzekucyjnego powodowało z mocy prawa upadek wcześniejszego postanowienia zabezpieczającego, oraz iż wprowadzony tą nowelą m.in. art. 754¹ k.p.c. potwierdził jedynie istnienie takiego stanu rzeczy. W każdym razie skutek określony w art. 754¹ § 1 k.p.c. - przewidujący upadek przedmiotowego zabezpieczenia *ex lege* nastąpił - zdaniem Prokuraturii Generalnej - wobec istnienia tytułu egzekucyjnego w postaci nakazu zapłaty najpóźniej po upływie miesiąca (obecnie dwóch) od daty jego wejścia w życie. Należy bowiem mieć na uwadze, że art. 7 tej noweli dotyczy tylko postępowań zabezpieczających toczących się w dniu 5 lutego 2005 r., a nie odnosi się do tytułów zabezpieczających wydanych przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej z dnia 2 lipca 2004 r. Skoro więc przedmiotowe zabezpieczenie upadło z mocy prawa na tej podstawie, to z tego względu powództwa powoda nie mogły być uwzględnione, gdyż stan przedmiotowych ksiąg wieczystych jest zgodny z rzeczywistym stanem prawnym.

Załączniki:

- kopia legitymacji służbowej radcy PGRP poświadczona za zgodność z oryginałem